

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ В ЕПОХУ ЦИФОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: дослідження присвячене аналізу фінансової грамотності в умовах цифрової економіки. Зазначено, що цифрова економіка базується на використанні цифрових даних та мережових транзакцій, що значно підвищує ефективність та продуктивність операцій. Розглянуто вплив цифрових інновацій на управління фінансами, включаючи блокчейн-технології та мобільні додатки. Зазначено, що разом із новими можливостями з'являються виклики, такі як кіберзлочинність та складність фінансових інструментів.

Ключові слова: цифрова економіка, фінансова грамотність, блокчейн-технології, кібербезпека, Національний банк України, безконтактні платежі

Abstract: the study is devoted to the analysis of financial literacy in the conditions of the digital economy. It is noted that the digital economy is based on the use of digital data and network transactions, which is much more efficient and productive than operations. The impact of digital innovations on financial management is explored, including blockchain technologies and mobile applications. It is noted that along with new opportunities come challenges such as cybercrime and the complexity of financial instruments.

Keywords: digital economy, financial literacy, blockchain technologies, cyber security, National Bank of Ukraine, contactless payments.

У сучасному світі, що швидко переходить до цифрової економіки, фінансова грамотність стає більш ніж просто вмінням керувати грошима. Це стає важливою складовою успіху та стабільності в індивідуальному та глобальному масштабі. Завдяки постійному розвитку технологій, доступ до фінансових інструментів став легшим, але одночасно з'явилися нові виклики, пов'язані з ризиками цифрової безпеки, збільшенням обсягів даних та зростаючою складністю фінансових інструментів.

Цифрова економіка представляє собою форму економіки, де вирішальними факторами та засобами виробництва є цифрові дані, такі як бінарні та інші форми інформації, а також мережові транзакції. Використання цих елементів як ресурсу дозволяє значно підвищити ефективність та продуктивність операцій, а також збільшити цінність отриманих продуктів та послуг [1].

Цифрова економіка надає безліч нових можливостей для керування фінансами. Інноваційні платіжні системи, розроблені технологією блокчейн, дозволяють здійснювати швидкі та безпечні транзакції у будь-якій точці світу. Мобільні додатки для управління особистими фінансами надають користувачам доступ до розумних аналітичних інструментів та персоналізованих порад.

Проте, разом з цими новими можливостями приходять нові виклики. Кіберзлочинність стає серйозною загрозою для фінансової безпеки, оскільки зловмисники намагаються отримати доступ до особистої інформації та фінансових ресурсів. Крім того, зростаюча складність фінансових інструментів може призвести до необачного керування фінансами та навіть до фінансових втрат.

Висновки багатьох дослідників та експертів підтверджують, що рівень фінансової грамотності в Україні є низьким. Велика частина населення стикається з масовим зубожінням, що призводить до того, що приблизно 15% громадян взагалі не можуть здійснювати інвестиційні вкладення через обмежені фінансові ресурси. Помітна причина такої ситуації полягає у недовірі населення до фінансової системи в Україні, обумовленій історичним досвідом та діяльністю аферистів у фінансовій сфері під час періоду трансформації, таких як фінансові піраміди, посередники, фонди та банки.

Несприятливий стан фінансової грамотності пояснюється відсутністю необхідних знань та навичок у населення для ефективного користування різними фінансовими інструментами. Хоча фінансовий ринок активно розвивається і впроваджує нові інструменти та продукти, попит на ці послуги від споживачів залишається низьким. Ринки страхування, іпотечного кредитування, інвестування та пенсійних накопичень майже стоять на місці. Зазвичай, населення здійснює заощадження через банківські депозити, але споживче кредитування росте за рахунок надмірних ризикованих позик без застави [2].

Останніми роками Національний банк регулярно впроваджує заходи з метою підвищення фінансової грамотності населення України. Зокрема, ці ініціативи реалізуються в рамках Всесвітнього тижня грошей, включаючи проведення навчальних лекцій та семінарів, таких як інформаційні дні "Економічний експрес" Національного банку України в різних регіонах країни. Національний банк розробив стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року, в якій визначено напрями розвитку фінансової грамотності. Однією з ключових стратегічних цілей є підвищення доступності та рівня використання фінансових послуг [3].

У світі, де паперові гроші стають минулим, основним завданням стає розуміння цифрових фінансових інструментів. Люди повинні знати, як користуватися електронними платіжними системами, мобільними додатками для управління фінансами та іншими онлайн-сервісами, які роблять фінансові операції більш зручними та швидкими.

Цифрова економіка надає нові можливості для інвестування. Зрозуміння основ інвестицій, ризиків та стратегій фінансового планування стає важливими для досягнення фінансової стабільності та забезпечення майбутньої пенсії.

Однією з найважливіших аспектів фінансової грамотності в епоху цифрової економіки є усвідомлення кібербезпеки. Користувачі повинні знати, як захищати свої фінансові дані в інтернеті, використовуючи надійні паролі, двофакторну аутентифікацію та інші заходи безпеки.

Фінансова грамотність також включає розуміння впливу штучного інтелекту та автоматизації на фінансовий сектор. Люди повинні бути готові до використання інноваційних технологій та розуміти їх вплив на їхні фінансові рішення [4].

Загалом, щоб справедливо оцінювати свої фінанси, важливо розуміти, скільки зусиль, часу та ресурсів необхідно витратити для їхнього заробітку. Розсудливе усвідомлення цінності грошей також сприяє усвідомленню того, на що ми їх споживаємо. Заощадження – це не просто сума грошей на банківському рахунку. Це – фінансова подушка безпеки, а досить непогане джерело можливостей та гарантія на майбутнє. Вміння правильно заощаджувати сприяє:

- забезпеченню людини у випадках несподіваних витрат;
- формуванню капіталу для інвестування;
- плануванню великих покупок без необхідності у залученні позик;
- підготовці до пенсії та інших життєвих етапів.

Ключовими аспектами фінансової грамотності в епоху цифрової економіки є:

1. Кібербезпека – налагодження безпечних практик в Інтернеті та збереження конфіденційності особистої інформації.

2. Розуміння фінансових інструментів – освоєння основ інвестування, розуміння ризиків та потенційних доходів.

3. Вміння користуватися цифровими фінансовими інструментами – уміння ефективно використовувати мобільні додатки, онлайн-банкінг та інші цифрові інструменти для керування фінансами.

4. Етика в Інтернеті – розуміння етичних аспектів фінансових транзакцій та взаємодії в цифровому середовищі.

Інвестування не є лише придбанням акцій чи нерухомості; це системний підхід до управління ресурсами з метою збільшення основного капіталу. Ключові принципи інвестування включають розуміння ризику, диверсифікацію та довгострокове планування [4].

З розвитком цифрових технологій з'явилися нові методи здійснення платежів. Безконтактний метод оплати, використання терміналів та платформ Apple Pay та Google Pay стали швидкими та зручними способами реалізації фінансових операцій, підкреслюючи важливість розуміння та використання сучасних технологій у платіжних процесах [4].

Від рівня фінансової грамотності населення залежить не тільки благополуччя особистого життя, але й економічний прогрес країни. Компетентне управління ресурсами, планування та правильний вибір джерел фінансування сприятимуть підвищенню матеріального забезпечення. [5].

У світлі цифрової трансформації економіки, розвиток фінансової грамотності стає необхідністю. Цифрова економіка вносить значні зміни в управління фінансами, пропонуючи інноваційні інструменти та платіжні системи. Однак ці нові можливості супроводжуються викликами, зокрема кіберзлочинністю та складністю фінансових інструментів. Низький рівень фінансової грамотності в Україні поглиблює економічні нерівності та обмежує доступ до інвестицій для значної частини населення.

Важливо визнати, що фінансова грамотність також включає у себе розуміння кібербезпеки, етичних аспектів фінансових транзакцій та використання сучасних технологій у керуванні фінансами. Ефективне управління фінансами в епоху цифрової економіки вимагає не лише розуміння нових технологій та фінансових інструментів, але й свідомого підходу до особистих фінансів. Вміння правильно заощаджувати, розуміння принципів інвестування та раціональне використання цифрових платіжних систем є важливими компонентами фінансової грамотності.

Отже, розвиток фінансової грамотності стає необхідністю для подолання викликів та використання можливостей, які пропонує цифрова економіка сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Український інститут майбутнього. Економічна стратегія України 2030. Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html#6-2-3> (дата звернення: 16.02.2024).

2. Дудчик О.Ю., Матвійчук І.О. Фінансова грамотність населення: теоретичні аспекти, проблеми і перспективи поліпшення в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2019. Випуск 31. С. 631–635

3. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686> (дата звернення: 16.02.2024).

4. Мільман, Л. Фінансова політика держави в умовах цифровізації економіки [Текст] / Л. Мільман, Т. Кучмійова // *Цифрова економіка та економічна безпека : науково-практичний журнал / Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; [гол. ред. О. Ю. Кудріна, редкол.: В. В. Божкова, В. І. Борщ, Н. М. Вдовенко та ін.]. – 2023. – №8 (08). – С. 173–177. – DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.8-29>*

5. Фінансова грамотність: як ефективно керувати своїми статками. *Гвара Медіа*. URL: <https://gwaramedia.com/finansova-gramotnist-yak-golovnij-instrument-pidvishhennya-statktiv/> (дата звернення: 16.02.2024).

Кучмійова Тетяна Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики, комп'ютерних наук та інформаційних технологій, Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв, e-mail: pisochenko@mnaeu.edu.ua

Kuchmiiova Tetiana – candidate of economic sciences, associate professor of the department of economic cybernetics, computer sciences and information technologies, Mykolaiv National Agrarian University, e-mail: pisochenko@mnaeu.edu.ua

Слободян Тетяна Анатоліївна, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв, e-mail: tanyaslobodian1051@gmail.com

Slobodyan Tetiana A. – graduate of the Accounting and Finance Faculty, Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, e-mail: tanyaslobodian1051@gmail.com